

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Interpretace knihy Modlitba za Černobyl: kronika
budoucnosti Světlany Alexijevičové**

Barbora Šlapáčková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra germanistiky a slavistiky

Studijní program: Cizí jazyky pro komerční praxi

Specializace programu: Cizí jazyky pro komerční praxi – ruština

Bakalářská práce

Interpretace knihy Modlitba za Černobyl: kronika
budoucnosti Světlany Alexijevičové

Barbora Šlapáčková

Vedoucí práce:

Marcela Magdová, Mgr. PhD.

Katedra germanistiky a slavistiky

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022 .....

Poděkování

Mé poděkování patří Marcelle Magdové, Mgr. PhD. za odborné vedení mé bakalářské práce, konzultace, cenné rady a věcné připomínky.

Obsah

Úvod.....	7
1 Autorka díla.....	8
2 Interpretace díla.....	10
2.1 Titul.....	10
2.2 Kompozice.....	11
2.3 Děj.....	12
2.4 Čas a prostor.....	15
2.4.1 Čas.....	15
2.4.2 Prostor.....	16
2.5 Postavy.....	17
2.5.1 Vypravěči.....	18
2.6 Jazyk.....	19
3 Seriálová adaptace Černobyl.....	21
3.1 Tvůrci a vydání.....	21
3.2 Epizody.....	21
3.2.1 Epizoda 1.....	21
3.2.2 Epizoda 2.....	22
3.2.3 Epizoda 3.....	22
3.2.4 Epizoda 4.....	23
3.2.5 Epizoda 5.....	23
3.3 Postavy a herci.....	24
3.4 Hodnocení.....	25
4 Porovnání knihy a seriálové adaptace.....	26
Závěr.....	32
Seznam použité literatury a elektronických zdrojů.....	34

Resumé	36
Resume	36

Úvod

Cílem mé bakalářské práce je interpretace knihy Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti Světlany Alexijevičové včetně komparace tohoto díla se seriálovým zpracováním tématu černobylské katastrofy.

Světlanu Alexijevičovou ani její dílo jsem do doby, než jsem si vybrala téma své práce, neznala. Kniha mě velmi zaujala svým zpracováním. Autorka se rozhodla pro zdroj svých informací zajet přímo do černobylské zóny, aby poskládala ze všech rozhovorů s účastníky havárie dostatečný materiál, trvalo jí to několik let.

Tématu Černobyl se již věnovalo několik vysokoškolských prací, a to včetně analýzy poměrně nedávno zveřejněného stejnojmenného seriálu, avšak knize Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti jako takové, zatím nikdo. Toto dílo bylo spíše použito jako zdroj informací pro podobnou tematiku.

Svou práci rozdělím do několika částí. V první z nich se budu věnovat samotné knize. Zaměřím se na děj, postavy, vypravěče, prostor a čas, kompozici a jazyk. Další část bude patřit seriálu, ve kterém se budu zabývat tvůrci, vydáním, postavami, dějem a hodnocením minisérie, která se dostala do žebříčku nejlepších seriálů. Nakonec obě díla porovnáím a zjistím, čím se od sebe liší, a naopak čím jsou si podobné. Spolupracovat a citovat budu z těchto dvou zdrojů, ale samozřejmě použiji i další sekundární literaturu, abych potvrdila svá tvrzení.

1 Autorka díla

Autor neboli „původce literárního, vědeckého, malířského aj. díla. Osobnost autora literárního (uměleckého) díla doplňuje umělecký kontext díla a ovlivňuje i jeho vnímání.“¹

Podle Miroslava Štochla zní definice autora takto: „Autor vlastně není producentem ani vlastníkem svých textů, dokonce za ně nenese žádnou odpovědnost. Daleko spíše lze autora považovat za nahodilou součást dobových způsobů myšlení, vědění, narace a diskurzu, tj. dynamického projektování autority a utváření reality za pomoci jazyka.“²

Světlana Alexijevičová se narodila 31. května 1948 v ukrajinském městě Ivanovo-Frankivsk, je ale spíše považována za rusko-běloruskou spisovatelku próz, scénářů a dokumentárních děl. Vyrůstala v rodině vojáka. Po vystudování střední školy začala pracovat jako vychovatelka, učitelka dějepisu a německého jazyka. Je členkou PEN-centra.³

V pozdějších letech, přesněji v 70. letech, absolvovala obor žurnalistiky. Pracovala také v redakci, která vydávala časopis *Něman*. Publikovat začala v roce 1975. Některé práce můžeme najít v originálním znění v ruštině.⁴

Během své publicistické kariéry opětovně veřejně kritizuje režim v Bělorusku. Kvůli této své činnosti musela zemi opustit. V roce 2011 se mohla vrátit zpět, bohužel její knihy zde nejsou publikovány. Díla Alexijevičové by se dala zařadit mezi dokumenty, ale také beletrii. Tématikou jejích knih jsou historické události SSSR, především z pohledu obyčejných lidí. Své knihy píše způsobem jím vlastním. Její díla nejsou podložena fakty, ale opírá se především o vyprávění účastníků jednotlivých událostí, jejich osud, příběhy, pocity. Autorčin způsob psaní je založen na rozhovorech s lidmi, v televizi nebo vyslechnutých na ulici. Světlana Alexijevičová svoji práci nekomentuje. Jediné, co lze nalézt jsou doprovodné texty nebo předmluvy k jednotlivým příběhům. Tato metoda se objevuje už v její první vydané knize *Válka nemá ženskou tvář* (*У войны не женское лицо*, 1985). Toto dílo je věnované sovětským ženám v Rudé armádě, které

---

¹ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 1.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 36. ISBN 22-062-77.

² ŠTOCHL, Miroslav. *Teorie literární komunikace*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2005, s. 59. ISBN 80-86903-09-2.

³ POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Slovník ruských, ukrajinských a běloruských spisovatelů*. 1.vyd. Praha: Libri, 2001, s. 93-94. ISBN 80-7277-068-3.

⁴ Tamtéž.

byly součástí druhé světové války. Další tématicke, které se věnuje je válka, která se odehrála v Afghánistánu – *Zinkoví chlapci* (Цинковые мальчики, 1989). Posledním autorčíným vydaným dílem je *Doba z druhé ruky* (Время секунд хенд, 2013), pojednávající o komunismu a jeho historii, ale i o tom, že v dnešní době existuje i nadále, jen v jiné podobě.⁵

Publikace Světlany Alexijevičové byly přeloženy do 45 jazyků a vydány v 47 zemích. Mimo prózy napsala také několik dramát a scénářů, které byly zfilmovány. Spisovatelka získala několik ocenění, včetně Nobelovy ceny za literaturu v roce 2015. Mimo jiné je držitelkou Mírové ceny německého knižního obchodu (2013), Cenu Angelus (2011), cenu za nejlepší knihu roku magazínu Lire za knihu *Doba z druhé ruky* (2013) a další.⁶

---

⁵ KITTLOVÁ, Markéta. *Alexijevičová, Světlana (Nobelova cena za literaturu 2015)*. iLiteratura.cz. [online]. 8.10. 2015 [cit. 2.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/35395/alexijevicova-svetlana-nobelova-cena-za-literaturu-2015>.

⁶ *Svetlana Alexievich – Facts*. The Nobel Prize. [online]. [cit. 2.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2015/alexievich/facts/>.

2 Interpretace díla

Pojem interpretace je ve *Slovníku literární teorie*,⁷ redigovaný Štěpánem Vlašínem vysvětlen jako výklad textu. Jedná se o disciplínu literatury, jejíž cílem je pochopit a vyložit smysl literárního díla.

Podle Miroslava Štochla v knize *Teorie literární komunikace*⁸ neznamená interpretace pouze pochopení, ale také proces objasnění.

Při interpretaci se tedy zaměříme především na děj, celkovou kompozici díla, postavy, které jsou součástí jednotlivých příběhů, časoprostor, ale také na titul, který je také podstatnou částí autorčina díla.

Kniha *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*,⁹ v originále *Чернобыльская молитва. Хроника будущего*, pojednává o černobylské katastrofě, která 26. dubna 1986 ovlivnila celý svět. Běloruská autorka Světlana Alexijevičová 10 let po havárii navštěvuje zasažené okolní vesnice. V těchto místech se setkává s lidmi, kteří tuto událost zažili, ztratili při ní své blízké, domovy, prakticky celý svůj život.

Autorka chodí od vesnice k vesnici, od domu k domu, promlouvá s „přeživšími“ katastrofy. Své rozhovory s oběťmi si zapisuje a nahrává na diktafon.

2.1 Titul

Titul neboli „úvodní samostatná část literárního díla jmenné nebo větné povahy, sloužící jako jeho označení.“¹⁰

Titulem díla je *Modlitba za Černobyl* s podtitulem *kronika budoucnosti*. Titul je velmi důležitým prvek knihy. Vidíme ho jako první a vypovídá o obsahu knihy. Měl by čtenáře zaujmout.

Název díla *Modlitba za Černobyl* je pravděpodobně inspirován posledním příběhem díla, který vypráví Valentina Timofejevna Anasevičová, žena likvidátora. Na konci vyprávění Valentina popisuje návštěvy postiženého syna, který žije v psychiatrické léčebně, a ptá se své matky, kdy přijede i táta Míša. Ten je ale už dávno po smrti, i přesto

---

⁷ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 1.vyd. Praha: Československá spisovatel, 1977. ISBN 22-062-77.

⁸ ŠTOCHL, Miroslav. *Teorie literární komunikace*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2005. ISBN 80-86903-09-2.

⁹ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*. 1. vyd. Příbram: Pistorius & Olšanská s.r.o., 2017. ISBN 978-80-87855-76-8.

¹⁰ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 391.

na něj pokaždé čeká. Matka odpoví autorce: „Budeme čekat spolu. Budu se modlit modlitbu za Černobyl...“¹¹

Podtitul *kronika budoucnosti* se vztahuje spíše k charakteru díla. Podle redaktora Štěpána Vlašína v jeho *Slovníku literární teorie* je kronika literární žánr obsahující dějinné události v časové posloupnosti. Spojuje především události, které se staly, s ústní tradicí.¹² Kniha je složená z kapitol, obsahující jednotlivé příběhy. Jedná se o monology, které vznikaly rozhovorem autorky s jednotlivými postavami, které jsou nějakým způsobem spjaty s Černobylem. Autorka si vše zapisuje na základě ústního rozhovoru. Budoucnost v podtitulu označuje Černobyl jako katastrofu, která neskončila, ale naopak tu ještě s námi dlouho bude. „A ještě něco: za posledních let se lidský život významně prodloužil, ale jeho délka je ve srovnání se životem radionuklidů, které se na naší Zemi usídlily, zoufale mikroskopická. Mnohé z těch radionuklidů tu budou existovat tisíce let!“¹³ Na konci jejího interview pronese větu: „Někdy jsem měla dojem, že zaznamenávám budoucnost...“¹⁴

2.2 Kompozice

Vlašín a kol. uvádějí, že v kompozici literárního díla hraje hlavní roli úmyslná organizace jak jazykových, tak i tematických složek v jeden celek. Tyto složky mají své stálé a důležité postavení. Funkcí kompozice je formulace celkového charakteru a významu díla. V kompozici se nacházejí vztahy časové, místní a příčinné.¹⁵

Existuje několik druhů kompozice. Vlašín ve svém slovníku některé z nich popsal. Mezi hlavní a nejznámější patří kompozice chronologická. Ta se vyznačuje časovou posloupností. Dále známe také kompozici paralelní, ve které se nachází dvě a více dějových linií. Další kompozicí je kompozice rámcová. Zde se prolíná několik příběhů do příběhu prvního. Kompozice řetězová je kompozicí, ve které se postupně jdoucí události navzájem propojují. Poslední kompozicí, která patří mezi více známé kompozice, je retrospektivní. V ní se čtenář seznamuje nejdříve s koncem příběhu a následně se dovídá o příčinách, které předcházely konci.¹⁶

---

¹¹ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 289.

¹² VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 191.

¹³ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 41.

¹⁴ Tamtéž, s.42.

¹⁵ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 178.

¹⁶ Tamtéž, s. 179-180.

Co se týče kompozice *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, nalezneme zde 6 kapitol. Kniha začíná historickou poznámkou. Dále v knize nalezneme kapitolu s názvem *Osamělý lidský hlas*, poté *Interview autorky se sebou samou, a to o vynechaném příběhu a o tom, proč právě Černobyl zpochybňuje mapu současného světa*. Další 3 kapitoly jsou označeny jako *Část první*, *Část druhá* a *Část třetí*, každá ale nese jiný podtitul – *Země mrtvých*, *Pán tvorstva*, *Nadšení ze smutku*. Každá část obsahuje monology, ve kterých účastníci rozhovorů vypráví své příběhy. „Každá kapitola by se dala označit za filozofickou rozvahu, v níž vypravěč nabízí svůj pohled na tragédii, způsob, jakým si ji pro sebe vysvětluje, a posílá zprávu těm, kteří si tato slova budou číst se značným časovým odstupem.“¹⁷

Po těchto kapitolách v knize nalezneme kapitolu se stejným názvem, který se nacházel i na začátku knihy – *Osamělý lidský hlas*. Jedná se však o jiný příběh. Všechny tyto příběhy jsou psány v retrospektivní posloupnosti. Lidé, kteří se účastnili rozhovorů s autorkou, ve svých monologech vypráví příběhy, které se staly, 10 let (i více) po katastrofě. Vrací se ke dnům havárie a popisují, jaké pro ně tyto dny byly. Ke konci knihy objevíme kapitolu *Namísto epilogu*. V závěru díla se nachází ediční poznámka.

2.3 Děj

Jak uvádí Vlašín: děj je „jedna ze syžetových kategorií, totiž ucelená řada akcí, které navazují specifické vztahy s ostatními kontexty (postav, vnějšího prostředí a vypravěče).“¹⁸

Kniha se skládá z několika částí. Na začátku najdeme historickou poznámku, která obsahuje úryvky z různých publikací, jako je například časopis *Narodnaja gazeta*, sborník *Černobyl*, časopis *Ogoňok* atd.

Další částí knihy je kapitola *Osamělý lidský hlas*, jejíž součástí je vyprávění Ludmily Ignatěnkové, ženy jednoho z prvních hasičů, kteří hasili Černobylskou jadernou elektrárnu. Příběh má kompozici retrospektivní. Ludmila vzpomíná na den havárie, dny strávené v nemocnici se svým manželem, kterého poté museli převést do Moskvy. Těhotná Valentina musí lhát a podplácet vrátnou, protože návštěvy byly zakázané. Lékaři zjistili, že je těhotná, i přes to jí tam sestřičky za jejich zády pouštěly. Když si šla na

---

¹⁷ GETTA, Elizaveta. *Alexijevič, Světlana Modlitba za Černobyl*. iLiteratura.cz. [online]. 18.7. 2020 [cit. 13.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/43215/alexijevic-svetlana-modlitba-za-cernobyl>.

¹⁸ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 66.

hotelový pokoj odpočinout a ráno se vracela zpět do nemocnice, zjistila, že její manžel zemřel. Po dvou měsících od smrti ho byla opět navštívit na hřbitově, začaly jí porodní bolesti. Porodila v pořádku, dítě vypadalo na pohled zdravé, bohužel nebylo tomu tak. Mělo cirhózu jater, po čtyřech hodinách zemřelo. Po nějaké době se Valentina seznámila s mužem, netajila se svým příběhem. I přes všechny obavy svého okolí, které si myslelo, že nemůže už porodit, se jí podařilo otěhotnět.¹⁹

Dále se v tomto díle nachází interview autorky se sebou samou (*Interview autorky se sebou samou, a to o vynechaném příběhu a o tom, proč právě Černobyl zpochybňuje mapu současného světa*). Interview je literární žánr, kterému se také česky říká rozhovor. Objevují se zde otázky a odpovědi v podobě dialogu.²⁰ Jako v celé knize, i tato kapitola je monologem. Jedná se o rozhovor, ve kterém autorka sama sobě klade otázky a také si na ně odpovídá - „O čem je tato kniha? Proč jsem ji napsala? Ta kniha není o Černobylu, ale o světě Černobylu.“²¹ Alexijevičová v této části popisuje vznik knihy, která trvala skoro 20 let. Potkávala přitom různé lidi – lékaře, vojáky, bývalé zaměstnance elektrárny, obyčejné lidi ze zasažených vesnic ať už ty, kteří se nevrátili do zóny, tak i ti, kteří zde bydlí dodnes. Také zde zmiňuje svoji první cestu do pásma. Všechno vypadalo normálně, nic se nezměnilo – stromy zůstaly stejné, voda i země. Vysvětluje zde, že zvířat vám je nakonec více líto než samotných lidí, protože člověk zachraňoval jen sám sebe a všechno ostatní ponechal svému osudu. Po evakuaci lidí z vesnic přijeli vojáci, kteří tato zvířata zabili. Autorka nechtěla napsat knihu jakou psali ostatní autoři a vydávali je jako na běžícím páse, chtěla zobrazit ve svém díle životy lidí, kteří byli touto katastrofou zasaženi. Protože právě pro tyto lidi byl Černobyl domovem, ne katastrofou.²² Jak sama Alexijevičová říká „Osud je život jednoho člověka, kdežto dějiny jsou životem nás všech. A já chci dějiny líčit tak, abych neztratila ze zřetele lidský osud... Osud jednoho člověka...“²³

Knihy se dělí na 3 hlavní části. Část první se nazývá *Země mrtvých*, druhou částí je *Pán tvorstva* a poslední třetí částí je *Nadšení ze smutku*. V každém úseku nalezneme několik monologů. Monolog je definován jako „samomluva, samotná promluva, která je protikladem rozhovoru – dialogu.“²⁴ V těchto monolozích vyprávějí své příběhy,

¹⁹ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 14-31.

²⁰ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 156.

²¹ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 32.

²² Tamtéž, s. 32-42.

²³ Tamtéž, s. 41.

²⁴ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 235.

poznatky likvidátoři, jejich příbuzní, učitelé, obyvatelé zamořených okolních vesnic, kteří zde nadále žijí, nebo dokonce i děti, které se v této době narodily.

Například v části třetí (*Nadšení ze smutku*) Naděžda Petrovna Vygovská, přesídlená z města Pripjati, popisuje den havárie. Pro ně to byl obyčejný den, kdy odvedla svého syna do školky, poté doma vařila oběd, a když se její manžel vrátil domů, řekl své ženě, co se stalo v elektrárně. Žili nedaleko reaktoru, a tak mohli spatřit rudou záři, která se objevila nad elektrárnou. „Dodnes mám před očima světle rudou záři, reaktor se nějak zevnitř rozsvítil. Neuvěřitelnou barvou. Nebyl to obyčejný požár, ale jakési osvětlení. Bylo to nádherné.“²⁵ Bohužel nevěděli, že to, co se šíří vzduchem, může být nebezpečné. Lidé se scházeli, aby tuto záři mohli vidět. Druhý den se ve městě objevili vojáci, obyvatelé se cítili bezpečně a mysleli, že jim nic nehrozí. Odpoledne je však vyzvali k evakuaci. Mělo se jednat o 3 dny, než město vyčistí. Mazlíčky a věci museli nechat doma. Kvůli tomu, že byli z Černobyli, se jich lidé báli. Naděžda popisuje situaci, kdy její syn začal chodit do školy v cizím městě a spolužačka si k němu nechtěla sednout, protože je radioaktivní a ona by mohla zemřít. Dostal tedy ve třídě přezdívky jako například „světélkovač“ nebo „černobylský jezeček“. Občas se Naděždě zdá sen, jak se svým synkem kráčí po slunné Pripjati. Bohužel to už je jen vzpomínkou.²⁶

Další kapitola je opět *Osamělý lidský hlas*, který se objevil i na začátku knihy. Zde se ale vypráví příběh Valentiny Timofejevny Anasevičové, jejíž muž byl jeden z likvidátorů. Popisuje svůj život bez své životní lásky, která umírala celý rok. Popisuje, jak se její manžel vydal v den jejich narozenin do Černobyli. „Devatenáctého října tisíc devět set osmdesát šest. Den mých narozenin...“²⁷ Ze sedmi mužů, kteří s ním spolupracovali, první zemřel po 3 letech od návštěvy Černobyli. Dalších 5 mužů zemřelo hned záhy. Jako poslední byl Valentin manžel. Dále vypráví, jaké to pro ni bylo, když přijel domů z Černobyli. Vrátil se už nemocný se zduřelými uzlinami na krku. Nechtěl jít k lékaři, až nakonec nebylo jiného řešení. Valentina se o něj musela starat, krmila ho injekční stříkačkou. Muž dokonce přestal i mluvit a jeho obličej se měnil před očima. Její příběh manželovy smrti se prolíná i s příběhem jejich seznámení a schůzky. Také zmiňuje, jak zvládala dny po smrti svého milovaného. Na konci se vypravěčka vrací zpět do přítomnosti. Každý den navštěvuje svého prvorozeného syna v psychiatrické léčebně.

---

²⁵ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 195.

²⁶ Tamtéž, s. 195-198.

²⁷ Tamtéž, s. 279.

Ten svou matku vždy přivítá s otázkami „A kde je tatínek Míša? Kdy přijede?“²⁸ Stále ho totiž čeká.²⁹

Na konci knihy se nachází závěrečná část s názvem *Namísto epilogu*. Epilog je závěr literárního díla, který může obsahovat poučení z příběhu nebo objasnění děje. Objevuje se jak v dramatu, tak i v epice a lyrice.³⁰ Jedná se o reklamní prospekt, nabízející zájezd do Černobylu. V rámci prohlídky se lidé podívají do Pripjati, okolních vesnic, ale také do sarkofágu. Na konci zájezdu na účastníky čeká piknik. Reklamní prospekt jim slibuje, že v zóně obdrží nižší dávku radioaktivity, než kdyby šli do nemocnice na rentgen.³¹

V závěru knihy nechybí také ediční poznámka, obsahující informace o publikování, nakladatelství a překladatelích. Co se týče edice, jedná se tedy o vydání tištěného díla.³²

2.4 Čas a prostor

2.4.1 Čas

Jak uvádí Kleczek: „Žijeme v čase a ze zkušenosti máme představu o tom, co čas je. Avšak definice (přesné vymezení) času není. Nejobecnější pojmy jako bytí, hmota, prostor nebo čas nelze definovat, neboť pro ně není nadřazený (obecnější) pojem.“³³

S tímto souvisí výrok od známého filozofa Herakleita – *panta rhei*, což v překladu znamená „všechno teče“. Znamená to, že čas plyne, nemůžeme ho nijak ovlivnit a nemůžeme se vrátit v čase do minulosti. Jak se říká: „dvakrát do téže řeky nevstoupíš“.³⁴

Rumunský filozof Mircea Eliade ve své knize *Mýtus o věčném návratu: archetypy a opakování*³⁵ přišel s tím, že neexistuje jen lineární čas, ale i cyklický. „Vidíme, že jako první valorizují dějiny proroci, dostávají se za tradiční vizi cyklů – za koncepci, která zaručuje všemu věčné opakování – a odhalují čas, který plyne lineárně.“³⁶

---

²⁸ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 289.

²⁹ Tamtéž, s. 278-789.

³⁰ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 95.

³¹ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 290-291.

³² Tamtéž, s. 87.

³³ KLECZEK, Josip. *Velká encyklopedie vesmíru*. 1. vyd. Praha: Akademie věd České republiky, 20002, s.75. ISBN 80-200-0906-X.

³⁴ Tamtéž, s. 75.

³⁵ ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: archetypy a opakování*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH, 1993. ISBN 80-85241-51-X.

³⁶ Tamtéž, s. 70.

Čas je rozdělen na subjektivní a objektivní. Objektivní čas je ten, kterého si běžně nevšímáme, protože odpovídá plynutí normálního času. Na druhou stranu, čas subjektivní je obvykle čas určitého okamžiku.³⁷ Podle Vlašina se v díle uplatňují dvě časové roviny – čas vypravování a čas vyprávěný. Čas vypravování, nebo také čas vypravěče, sděluje čtenáři čas vyprávěný.³⁸

Co se týče *Modlitby za Černobyl: kronika budoucnosti*, objevuje se zde většinou čas subjektivní. Ten se projevuje v konkrétních příbězích lidí, se kterými se autorka setkává. Všechna tato vyprávění mají retrospektivní posloupnost. Jelikož autorka knihu začala psát až 10 let po havárii a sepsat knihu jí trvalo skoro 20 let, jednotliví účastníci se vracejí k vypravování svých příběhů i desítky let nazpátek. Časově se příběhy konkrétních účastníků rozhovorů pohybují okolo roku 1986, kdy v Černobylské atomové elektrárně vybuchl reaktor. Stalo se to přesně 26. dubna 1986 v 1 hodinu 23 minut ráno moskevského času.

V příbězích se také objevují různé historické události jako jsou například konflikty ve státech bývalého Sovětského svazu, které se týkaly Kyrgyzstánu, Uzbekistánu a Tádžikistánu. Jednalo se o roky 1992-1997. Někteří lidé se z těchto oblastí stěhovali do Černobylské oblasti. „Budeme žít tady. Tady máme teď svůj domov. Černobyl je náš domov. Naše vlast...“³⁹

V knize se také objevuje hned v několika vyprávěních Sovětský svaz a komunismus, který byl v tomto období nedílnou součástí havárie. „Přiznám se, už ani necítím, že mou vlastí je Rusko, byli jsme vychovávaný jinak, naší vlastí že je Sovětský svaz.“⁴⁰ Sovětský svaz, který je spjatý s komunismem, vznikl 30. prosince 1922.⁴¹ Tento stát působil ve světě necelých 69 let, přesněji do roku 1991.⁴²

2.4.2 Prostor

Teorie „chronotopu“ od Michaila Michajloviče Bachtina je jednou z nejznámějších. Zabývá se pojetím času a prostoru. „Bytostný souvztah osvojených časových

---

³⁷ VŠETIČKA, František. *Stavba prózy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1992, s. 31. ISBN 80-7067-7067-203-X.

³⁸ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 60-61.

³⁹ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 80.

⁴⁰ Tamtéž, s. 75.

⁴¹ LITSCHAUEROVÁ, Nina. *Republiky SSSR*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1989, s. 11. ISBN 13-870-89.

⁴² KILEV, Michail. *Chruščov a rozpad SSSR*. Říčany u Prahy: Orego, 1999, s. 179. ISBN 80-86117-21-9.

a prostorových relací budeme nazývat chronotop (což v doslovném překladu znamená časoprostor).“⁴³

„V literárně uměleckém chronotopu splývají prostorové i časové indicie ve smysluplném a konkrétní jednotě. Čas se v něm zhušťuje, stává se hmotnějším a umělecky viditelným; prostor se naopak intenzifikuje, zapojuje se do pohybu času, syžetu a historie. Časové indicie se vyjevují v prostoru a prostor se zvýznamňuje a měří časem. Právě tento průnik řad a splývání indicií charakterizuje umělecký chronotop.“⁴⁴

Jak uvádí Všetická: prostor „představuje v podstatě vztah mezi jednotlivými místy děje, vztah většinou znásobený a umocněný.“⁴⁵

Rozhovory mezi autorkou a účastníky se odehrávají především v zasažených okolních vesnicích elektrárny. V jejich skromných příbytcích nebo i venku. Jelikož autorka pochází z Běloruska, zaměřuje se především na běloruské zasažené vesnice, ale objevují se zde také ukrajinské. Příběhy se odehrávají v těchto vesnicích ať už venku, tak i ve vnitřních prostorech. Objevuje se zde například samotná Černobylská elektrárna, okolní školy, domy, byty, nemocnice. Některé příběhy sahají až do Dušanbe v Tádžikistánu, Minska nebo i Moskvy, kde se někteří hasiči, zasahující mezi prvními u požáru, léčili v nemocnici. „V Moskvě jsme se prvního milicionáře zeptali, v které nemocnici leží černobylští hasiči, a on nám řekl, že v šesté – Ščukinově ulici...“⁴⁶

2.5 Postavy

„Postava jako taková není obvykle kompoziční záležitostí, v některých případech se však kompoziční záležitostí stává a nemalým způsobem ovlivňuje kompoziční výstavbu díla.“⁴⁷

Jak uvádí Lederbuchová: „postava je obraz člověka v literatuře (v dílech s přírodní tematikou jsou postavy zvířecí, funkci postavy může mít i zosobněná věc); je to významná tematická složka dramatu a epiky.“⁴⁸

---

⁴³ BACHTIN, Michail. *Román jako dialog*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1980, s. 222. ISBN 01-098-80.X.

⁴⁴ Tamtéž, s. 222.

⁴⁵ VŠETIČKA, František. *Stavba prózy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1992, s. 33. ISBN 80-7067-7067-203-X.

⁴⁶ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 17.

⁴⁷ VŠETIČKA, František. *Stavba prózy*, s. 25.

⁴⁸ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Fraus slovník literárních pojmů, aneb, Co se skrývá za slovy*. 1.vyd. Plzeň: Fraus, 2006, s. 104. ISBN 80-7238-620-4.

Kniha je specifická tím, že neobsahuje klasickou dějovou linii, tím pádem ani postavy. Jednotlivé kapitoly sice zahrnují zpovědi lidí, ve kterých se objevují i další figury, ale nejedná se o typické rozdělení postav, jak ho známe. Mezi hrdiny jednotlivých příběhů patří skuteční lidé, kteří zažili hrůzy této doby. Jsou jimi například rodiny, které prchají ze svých domovů, vědci, kteří se snaží varovat společnost před hrozbami havárie, pozůstali, vyprávějící o svých zemřelých příbuzných a další. Ze známějších jmen, které se v díle objevují, jsou například Michail Sergejevič Gorbačov, tehdejší generální tajemník SSSR, Valerij Legasov, vědec, zabývající se anorganickou chemií v tehdejší SSSR, nebo také Boris Ščerbina, politik a předseda vládní komise SSSR.

2.5.1 Vypravěči

Vypravěč je „fiktivní subjekt mluvčího (-> subjekt literárního díla), který v literárních dílech epických, ojedinele dramatických, tvoří z kompozičního hlediska součást syžetu a prostředkuje mezi vnímatelem (čtenářem) a obsahem sdělení.“⁴⁹

Existuje několik typů vypravěče. V knize ale převažuje přímý vypravěč. Jednotlivé příběhy jsou vyprávěny ich-formou. Ich-forma je pojmenování vyprávění 1. osoby jednotného čísla. Především je užíván typem přímého vypravěče. Zvláštností této narativní formy je, že děj v pásmu postav je nahlížen a hodnocen pouze z pohledu vyprávějících postav a pouze v rozsahu, který umožňuje jeho charakteristika. Tento typ vypravěče, který příběh prožívá v současnosti nebo který jej zažil v minulosti, vypráví svůj příběh z pohledu očitého svědka události. Všechny aspekty – prostředí, postavy – zná jen ze své perspektivy.⁵⁰

Za každým příběhem v knize nalezneme autora, který je zároveň i vypravěčem. V díle se například objevují vdovy po hasičích a likvidátorech, likvidátoři samotní, navrátilci do pásma, vojáci, novináři, zdravotníci, učitelé, historici, inženýři, ale také děti.

Co se týče autorky samé, v díle se moc neprojevuje. I když se jedná o rozhovory s účastníky tragédie, její pokládané otázky se v textu nachází minimálně, spíše nechává jednotlivé vypravěče mluvit. V textu však můžeme najít poznámky za větami, které nám lépe pomáhají si představit daný rozhovor. Například: mlčí, zahloubá se, nevrle se utrhne, zarazila se atd. Autorčinou hlavní rolí v knize je sepsání pravdivých příběhů obyčejných lidí, na které ostatní autoři knih o Černobylské havárii zapomněli. Jediná část, kdy se

⁴⁹ VLAŠÍN, František. *Slovník literární teorie*, s. 410.

⁵⁰ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Slovník literárních pojmů aneb Co se skrývá za slovy*, s. 148-149.

autorka aktivně zapojuje do dění v knize, je její kapitola *Interview autorky se sebou samou, a to o vynechaném příběhu a o tom, proč právě Černobyl zpochybňuje mapu současného světa.*

2.6 Jazyk

„Základním nositelem sémantické i estetické informace literárního díla je jeho jazyk, který u každého autora nabývá jistých specifických vlastností určených jeho stylem.“⁵¹

V díle se objevuje především hovorová řeč. Autorka autenticky zachycuje jednotlivé rozhovory tak, jak probíhaly. Nesnaží se na nich nic měnit. Lidé samozřejmě nemluví spisovně a používají nespisovná až vulgární slova. „Kúúúrrrrva! (*Následuje proud nadávek.*) Stalina na vás. Chybí nám železná ruka...“⁵²

Hovorový styl patří do funkčních jazykových stylů. Tento typ jazyka je typický pro každodenní komunikaci a je spontánní. Jeho funkce je prostě sdělovací.⁵³

„K základním rysům hovorového stylu patří: a) volnost ve výběru a uspořádání jazykových prostředků; b) situační charakter, projevující se tendencí ke stručnosti, přibližnosti až eliptičnosti vyjádření; c) užívání expresivních prostředků; d) uplatnění výrazových prostředků gestikulačních a mimických apod.“⁵⁴

V textu také nalezneme zastaralá expresivní vyjádření jako je například *nynčko*, což znamená nyní. „A co je teď? Nynčko? V té demokracii...“⁵⁵

Jelikož se jedná o dílo, které v originálu bylo napsáno v ruštině a vypravěči jednotlivých příběhů pocházeli z oblastí Ukrajiny a Běloruska, objevují se zde i ruská slova, která jsme přejali do češtiny. Jedním z těchto slov je kupříkladu *častuška*. „Byly o tom i častušky, pamatujete se? Byla toho spousta...“⁵⁶ Častuška je „bohatě rozšířený písňový žánr ruské lidové poezie“.⁵⁷ Také se zde objevuje běloruské zastaralé slovo *vchodiny* (входины), které označuje nové bydlení. Synonymem tohoto slova je

---

⁵¹ PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000, s. 107. ISBN 80-85839-44-X.

⁵² ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 249.

⁵³ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 137.

⁵⁴ Tamtéž, s. 137.

⁵⁵ Tamtéž, s. 249.

⁵⁶ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 114.

⁵⁷ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 62.

новоселье. „Dům byl zbrusu nový, sotva dostavěný, stěhovali se do něj před dvěma měsíci. Bělorusky se tomu říká „vchodiny“ – jako že lidi sem sotva vešli.“⁵⁸

---

⁵⁸ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 151.

3 Seriálová adaptace Černobyl

Seriál *Černobyl*, v originálním znění *Chernobyl*, je pětidílná minisérie z dílny HBO a Sky. Toto zpracování tématu pojednává o havárii atomové elektrárny v Černobylu.

3.1 Tvůrci a vydání

Seriál byl napsán Craigem Mazinem, který je zároveň i výkonným producentem celé minisérie. V roce 2014 začal zkoumat celou černobylskou katastrofu za pomoci knih a sovětských vládních zpráv. Setkal se také s jadernými vědci, aby se dozvěděl informace týkající se fungování reaktoru. Aby získal lepší představu o tom, jak to v Sovětském svazu chodilo, mluvil i s bývalými občany tohoto státu. Režie se ujal Johan Renck, který je také známý díky seriálu *Perníkový táta*. Premiérový díl seriálu byl vydán 6. května 2019. Každé pondělí vycházela jedna z pěti epizod.⁵⁹

3.2 Epizody

Jak je výše uvedeno, seriál obsahuje pět dílů. Každá epizoda odhaluje jiné účastníky katastrofy a jejich role – od vysoce postavených politiků až po obyčejný lid. Příběhy se napříč epizodami prolínají a mají tedy i svou hlavní postavu.

3.2.1 Epizoda 1.

První epizoda nese název *1:23:45*. Na začátku příběhu se nacházíme v roce 1988, dva roky po výbuchu černobylského reaktoru. Objevuje se zde Legasov ve svém skromném bytě, kde nahrává kazety na kazetový přehrávač. Nahrané kazety zabalí do novin a uschová je. Poté se oběsí na oprátce. Dále se v ději posouváme o dva roky nazpět, tedy do roku 1986. Ljudmilu a Vasilije Ignatěnkovi z pokojného večera vyruší výbuch reaktoru. Ljudmile se to samozřejmě nelíbí. Nezamlouvá se jí barva oblohy nad elektrárnou a myslí si, že je tato situace pro něj riskantní. Vasilij přesto jde pomoci, jakožto hasič, uhasit vzniklý požár. Lidé z města se jdou podívat na záři blíže. Bohužel nevědí, že je to nebezpečné. Brjuchanov, Fomin ani ostatní vysoce postavení lidé si nechtějí připustit, že by se mohlo jednat o něco závažnějšího. Volí si raději možnost mlčet. Boris Ščerbina na konci epizody volá Legasovovi a zpravuje ho o tom, že byl jmenován členem komise pro řešení nehody.⁶⁰

---

⁵⁹ *About Chernobyl*. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/about>.

⁶⁰ Černobyl. 1. díl, *1:23:45* [epizoda televizního seriálu]. Režie J. Renck. USA, Velká Británie, 2019. HBO, 6. května 2019.

3.2.2 Epizoda 2.

Druhá epizoda je pojmenována *Please Remain Calm*. Na začátku příběhu se objevuje nová postava – Uljana Chomiuk. Ta ve své laboratoři v Minsku zjistí, že do vzduchu unikly životu nebezpečné látky. Obvolá tedy okolní elektrárny, jediný Černobyl nezvedá telefon. Mezitím zasedá komise pro řešení nehody v čele s generálním tajemníkem SSSR Gorbačovem. Všichni zúčastnění souhlasí s tím, že je vše pod kontrolou. Legasov však oponuje, a tak je s Borisem Ščerbinou poslán do Černobylu. Když po příjezdu zjistí, že je situace opravdu vážná, začnou na elektrárnu pomocí vrtulníků shazovat písek a bor. Ve světě pomalu zjišťují, že něco není v Černobylu v pořádku. Ščerbina na naléhání Legasova svolí evakuovat okolní města a vesnice. Lidé si však s sebou nemohou nic vzít, ani domácí mazlíčky. Uljana se překvapivě dostane do blízkosti Legasova a začne mu pomáhat. Ke konci epizody opět zasedá komise, kde Legasov se Ščerbinou přednášejí, čeho byli svědky. Dohodli se, že musí obětovat tři muže, aby zachránili okolní svět. Těmto mužům nabízí rentu 400 rublů ročně a povýšení za to, že se dostanou do podzemí, kde vypustí nádrže. Je ale pravděpodobné, že do týdne, vlivem ozáření, zemřou.⁶¹

3.2.3 Epizoda 3.

Třetí epizoda se nazývá *Open Wide, O Earth*. Tři muži, kteří se dobrovolně přihlásili k vypuštění nádrží, svou práci zvládli. Dále se v příběhu dostáváme ke dni 30. dubna 1986. Vasilij Ignatěnko byl převezen do moskevské nemocnice. Za ním také přijela jeho manželka, tu však nechtějí na vrátnici pustit, a tak je podplatí. Mezitím se i Uljana Chomiuk vydává do Moskvy, aby vyslechla umírající pracovníky Černobylské jaderné elektrárny. Ti tvrdí, že před výbuchem zmáčkli AZ-5 tlačítko, které je používáno v nouzových případech k vypnutí reaktoru. Poté Uljana odchází a ve vedlejším pokoji zahlédne Ljudmilu Ignatěnko, která sedí u svého manžela a nechává ho sahat na své břicho. Uljaně dojde, že je Ljudmila těhotná a ihned ji z pokoje vyvede. Ohlásí to zdravotní sestře a snaží se jim říci pravdu o Černobylu. Jelikož je Uljana sledována KGB (tajná služba v Sovětském svazu), zatknou ji. Dále se ve třetím díle objevuje ministr uhelného průmyslu Michail Ščadov, který jede za horníky a žádá je o pomoc s podkopáním reaktoru. Ti souhlasí. 7. května 1986 se v Moskvě koná zasedání komise pro řešení nehody, kde se shodnou, že je nutné vykácet lesy a zabít všechna zvířata v okolí. Po zasedání Legasov prosí o propuštění Chomiukové leadera KGB Viktora Chebrikova.

---

⁶¹ Černobyl. 2.díl, *Please Remain Calm* [epizoda televizního seriálu]. Režie J. Renck. USA, Velká Británie, 2019. HBO, 6. května 2019.

Musí se za ní zaručit. Ke konci epizody vidíme, jak v kovových bednách zakopávají, a poté zalévají betonem, mrtvé hasiče, kteří mezi prvními hasili černobylský požár.⁶²

3.2.4 Epizoda 4.

Čtvrtá epizoda nese název *The Happiness of All Mankind*. Na začátku starší žena, které bylo 82 let, dojí krávu, a přitom jí voják přemlouvá, ať přestane, protože probíhá evakuace. Ta ale odmítá, a tak voják krávu zastřelí. Čtyři měsíce po výbuchu vojáci vymezují hranice radioaktivity. Mají v okolí základnu se stany, plno vodky a jsou vysmátí. Nedochází jim, co se děje a jaké je to pro ně nebezpečí. V příběhu tohoto dílu se zaměří pozornost na vojína Pavla, který předtím bydlel v Kyjevě, pracoval jako automechanik a v životě nebyl na vojně. Jeho úkolem je jet do okolních vesnic a zastřelit všechna zvířata, která uvidí. Pavel však nebyl na vojně ani se neúčastnil žádné války, a tak má na rozdíl od svých kolegů s úkolem velký problém. Mezitím Legasov přemýšlí, jak by mohli uklidit střechu reaktoru, která je plná grafitu, protože bez toho nemohou postavit kryt. V září 1986 tam posílají robota, ten ztratí signál, a tak nezbyde jiná možnost než na střechu poslat vojáky. Ti mají na shazování grafitu ze střechy pouze 90 sekund. Poté se v epizodě opět objevuje Ljudmila Ignatěnko, která už je v pokročilém těhotenství. Porodí holčičku, která žije pouze 4 hodiny. Dcerka jí ale zachránila život tím, že absorbovala všechnu radioaktivitu a díky tomu Ljudmila přežila. Ke konci dílu probíhá soud ve Vídni, který byl uspořádán v prosinci 1986 a ve kterém jsou obžalováni Nikolai Fomin, Viktor Brjuchanov a Anatolij Ďatlov.⁶³

3.2.5 Epizoda 5.

Pátá epizoda s názvem *Vichnaya Pamyat* se vrací do minulosti, přesněji 12 hodin před výbuchem reaktoru. Inženýrům v elektrárně je nařízeno, aby snižovali výkon, který je součástí bezpečnostního testování. Směna, v popředí s Akimovem a Toptunovem, kteří mají na starost testování, neví, co mají dělat. Když se podívají do instrukcí, jsou některé poznámky přeškrtnuté. Opět se děj vrací do přítomnosti, tedy března 1987. Legasov bude povýšen na ředitele Kurčatovova institutu a dostane nejvyšší vyznamenání za to, že neřekl celou pravdu u vídeňského soudu a bude lživě svědčit u nadcházejícího soudu. Uljana Chomiuk přesvědčuje Legasova, aby u soudu řekl pravdu, protože se této události

---

⁶² Černobyl. 3.díl, *Open Wide, O Earth* [epizoda televizního seriálu]. Režie J. Renck. USA, Velká Británie, 2019. HBO, 6. května 2019.

⁶³ Černobyl. 4.díl, *The Happiness of All Mankind* [epizoda televizního seriálu]. Režie J. Renck. USA, Velká Británie, 2019. HBO, 6. května 2019.

budou účastnit vědci a ti pochopí, o co jde a budou chtít změny. V červenci 1987 probíhá soud, kde účastníci popisují, co se v tento den přesně stalo. Obvinění jsou Brjuchanov, Fomin a Ďatlov. Legasov se rozhodne, že poví pravdu. To se samozřejmě nelíbí režimu a hlavně KGB. Odvedou ho do místnosti, kde se objeví Chebrikov, který Legasovi řekne, že jeho výpověď nikdo neslyšel a stát jí nepřijme. Svět ho viděl jen ve Vídni, kde lhal. Jelikož už je ve světě známý, tak ho nemůžou zabít, zakáží mu tedy pracovat jako vědec. Ponechají mu titul i úřad, ale nebude v něm pokračovat. Nesmí se také s nikým stýkat, bude bydlet sám v bytě, kde ho nikdo nenajde. Na konci má Legasov monolog o pravdě a lži, končící slovy: „Kdysi jsem se bál, jaký je význam pravdy. Teď se ptám jen: Jaký je význam lži?“⁶⁴ Tímto se dostáváme na úplný začátek příběhu, kdy se Legasov oběsil ve svém domě.⁶⁵

3.3 Postavy a herci

Seriál *Černobyl* je složen z několika příběhů, v každém z nich se hlavní postava liší. Nicméně v hlavní rovině minisérie se nejčastěji objevuje Valerij Legasov.

Valerij Alexejevič Legasov, kterého ztvárnil Jared Harris, je sovětský jaderný fyzik, který byl spolu s Borisem Jevdokimovičem Ščerbinou vyslán do Černobylu. Patří mezi první lidi, kteří pochopili, jak vážná černobylská katastrofa je.⁶⁶ Další postavou, která je pro příběh velmi důležitá, je Boris Jevdokimovič Štěrbina. Tohoto sovětského politika si zahrál Stellan Skarsgård. Byl vyslán generálním tajemníkem SSSR, aby zkontroloval a uklidnil celou situaci, která nastala v Černobylu. Úzce spolupracoval s Legasovem.⁶⁷ Třetí významnou postavou je Uljana Chomiuk. Uljana se od předchozích významných historických postav liší tím, že je fiktivní. Tato jaderná fyzička, v podání Emily Watson, pomáhala vyřešit záhadu výbuchu reaktoru, jeho příčinu a vše, co této nehodě předcházelo. Uljana je tedy vymyšlená postava, která zastupuje vědce, kteří stáli po boku Legasova a pomáhali mu s nehodou.⁶⁸

---

⁶⁴ Černobyl. 5.díl, *Vichnaya Pamyat* [epizoda televizního seriálu]. Režie J. Renck. USA, Velká Británie, 2019. HBO, 6. května 2019.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ *Valery Legasov*. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/cast-and-crew/valery-legasov>.

⁶⁷ *Boris Shcherbina*. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/cast-and-crew/boris-shcherbina>.

⁶⁸ *Ulana Khomyuk*. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/cast-and-crew/ulana-khomyuk>.

Mezi vedlejší postavy patří například Viktor Petrovič Brjuchanov (ředitel jaderné elektrárny Černobyl), Nikolaj Maximovič Fomin (hlavní inženýr), Anatolij Stěpanovič Ďatlov (zástupce hlavního inženýra), Alexandr Fjodorovič Akimov (inženýr, vedoucí směny), Leonid Fedorovič Toptunov (inženýr, vedoucí technik), Michail Sergejevič Gorbačov (generální tajemník SSSR), Viktor Michajlovič Čebrikov (leader KGB), Ljudmila Ignatěnko (vdova po hasiči), Pavel (automechanik, který byl povolán jako voják do Černobylu) a další. Všechny tyto postavy, kromě Pavla, o kterém není nikde doloženo, že je skutečný, jsou reálné osoby.

3.4 Hodnocení

Po vydání pátého, tedy posledního, dílu se seriál vyšplhal v hodnocení filmové a televizní databáze IMDb na vrchol nejlépe hodnocených seriálů v historii. Černobyl získal 9,7 bodů z 10. Předehnal tak seriálové klasiky jako je například Perníkový táta, Planeta Země, nebo také Hra o trůny. Jak uvádí týdeník Reflex, jedná se o výjimečný, ale také přeceňovaný seriál.⁶⁹

Jedním z důvodů úspěchu této minisérie se jeví žánrová rozmanitost. Černobyl by se dal zařadit mezi drama, horor nebo také katastrofu. Dále se zde prolínají osobní příběhy s příběhem celého národa a s politickým režimem tehdejší doby.⁷⁰

Seriál popisuje událost, kterou zažil málokdo, ale která lákala celý svět svým tajemstvím a děsivostí. Příznivci tohoto tématu mají tedy jedinečný přístup k celé události z nového pohledu. V České republice se o této katastrofě v 90. letech minulého století psalo, ale neexistovala ještě představa o Černobylu bez jakéhokoliv utajování informací. Lidé chtěli znát pravdu a také díky tomu byl seriál pozitivně přijat. Navíc minisérie jasně a zřetelně vypráví o tajemstvích a složitostech, které se ve vědě a politice děly a je tak dostupná široké veřejnosti.⁷¹

---

⁶⁹ BLÁHOVÁ, Jindřiška. *JE ČERNOBYL OPRAVDU NEJLEPŠÍM SERIÁLEM VŠECH DOB?* Respekt. [online]. 12.6. 2019 [cit. 27.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kultura/je-chernobyl-opravdu-nejlepsim-serialem-vsech-dob>.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

4 Porovnání knihy a seriálové adaptace

Porovnání neboli komparace je „literárněvědná disciplína, zabývající se srovnáváním děl, literárních škol, směrů a celků různých literatur, zjišťováním vzájemných vztahů a souvislostí, a to buď v rovině dvou literatur nebo více literatur“.⁷²

Pro seriál Černobyl byla předlohou kniha *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*. Předloha je „typ viděný v realitě a přetvořený pro literární dílo“.⁷³ Neznamená tedy, že je minisérie stejná jako jeho vzor. Naopak se v mnoha věcech odlišuje. Rozdíl spočívá především v konstrukci děje. V knize jsou příběhy za sebou řazeny nahodile, nijak na sebe nenavazují ani spolu nemají nic společného kromě katastrofy a podobného osudu, o kterém vypráví. Zatímco v seriálu jsou tyto příběhy propojeny. Například vyprávění Ljudmily Ignatěnko, která v nemocnici navštěvuje svého manžela, i přesto, že jí to lékaři zakázali. Ve filmové adaptaci ji v pokoji nachytá Uljana Chomiuk. Ta zrovna vyšla z pokoje, kde vyslýchala jednoho z inženýrů z Černobylské jaderné elektrárny. Zahlédla Ljudmilu, které sahal na těhotné břicho její ozářený manžel. Uljana jí vyvede z pokoje a vynadá jí, že tam nemá co dělat. V díle autorky se odehrává podobná situace. Místo Uljany ji však vyvede lékař, kterému přízná graviditu.

Dalším rozdílem jsou postavy. V epizodách Černobylu se objevují hlavní a vedlejší postavy. V publikaci Světlany Alexijevičové je v každém příběhu vypravěč hlavním hrdinou. Legasov, Ščerbina a Chomiuk jsou hlavní tváře minisérie. Legasov a Ščerbina se v knize objevují pouze jako zmínka účastníků, kteří zde figurují. Například jméno Legasov nalezneme v díle jen párkrát, a to například ve svědectví bývalého inženýra Marata Filippoviče Kochanova, který pracoval v Ústavu jaderné energie Akademie věd Běloruska. Tohoto významného vědce Marat zmiňuje v souvislosti s jeho vraždou. „Krach téhle víry způsobil infarkty, končilo to i sebevraždou. Kulkou do srdce, jako akademik Legasov...“.⁷⁴ Ščerbinovo jméno se v knize objevilo také jednou. Vladimír Matvějevič Ivanov, který byl bývalým prvním tajemníkem Slavnogorodského okresního výboru strany, mluví o Borisi Ščerbini ve spojení s jeho příjezdem do elektrárny. I přes to, že to bylo pro něj nebezpečné, chtěl, aby ho dovedli na místo, kde k výbuchu došlo, žádná fyzika ani radiace ho nezajímaly.

---

⁷² VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*, s. 358.

⁷³ Tamtéž, s. 233.

⁷⁴ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 206.

„Říká se, že předseda vládní komise Ščerbina, který se dostavil do elektrárny hned první dny po výbuchu, žádal, aby ho okamžitě odvedli k místu, kde k tomu došlo. Vysvětlují mu, že jsou tam grafitové závaly, šílená radiace, vysoká teplota, že tam se nedá vstoupit...“⁷⁵

Poslední postava – Uljana Chomiuk – se v knize nenachází vůbec. Jak je výše uvedeno, jedná se o fiktivní postavu. Kdežto *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti* je dílo sestavené pouze z výpovědí reálných účastníků havárie. Naopak postavy, které najdeme v obou dílech jsou Ljudmila a Vasilij Ignatěnko. Okrajově se v obou verzích vyskytuje i generální tajemník SSSR – Michail Sergejevič Gorbačov. V seriálu se párkrát ukáže na zasedání komise pro řešení nehody. Naopak v druhé práci je zmiňován s jeho proslovy, které v té době vedl v televizi. „Na scénu postavili televizor a svolali lidi. Vyposlechli si Gorbačova: Všechno je v pořádku, vše máme pod kontrolou.“⁷⁶

V seriálu nenalezneme všechny příběhy, které jsou sepsány v knize. Objevují se zde ale různé detaily, které jsou v knize zmíněné. Například v několika příbězích se mluví o tom, jak vodka pomáhá proti ozáření, že si ji lidé sami zkoušeli v zóně vyrábět. Dokonce se ani nedala koupit, vojáci ji dostávali zadarmo. V jedné scéně 4. dílu *Černobylu* můžeme vidět vojáky, kteří mají na základně právě basy s vodkou. „Přicházím domů a nemůžu vzít na ruku svého malého synka. Musím vypít padesát sto gramů vodky, abych mohl vzít do náruče své děčko...“⁷⁷

Dalším detailem, který se objevuje v obou verzích, je silný příběh, který pojednává o zvířatech. V seriálu vystupují vojáci, kteří přijíždí do okolních vesnic, chodí od domu k domu a jsou nuceni zabít všechna zvířata, která najdou. Ty následně nakládají a odvázejí do předem vykopané díry, kterou zalijí betonem. Pro ně to samozřejmě není jednoduché, ale psychicky velice náročné. To samé se objevuje i v knize v několika příbězích. Celý tento rozkaz popisují například myslivci spolu s předsedou dobrovolného sdružení myslivců a rybářů. „Náš příchod je potěšil, přibíhali vstříc lidskému hlasu... Víтали nás... Stříleli jsme je v domě, v chlívě, na zahradě. Odtáhli jsme je na ulici a naložili na sklápěčku. Bylo to samozřejmě nepříjemné.“⁷⁸

---

⁷⁵ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 245.

⁷⁶ Tamtéž, s. 125.

⁷⁷ Tamtéž, s. 179.

⁷⁸ Tamtéž, s. 115.

To, v čem se dále shoduje kniha se seriálovým zpracováním je část, kterou vidíme v seriálu jen chvilku. Jedná se o úryvek v 1. epizodě, kdy se po výbuchu a následném požáru reaktoru nad elektrárnou objeví záře. Lidé si jí všimnou a tento pohled se jim zalíbí. Chtějí ji sledovat zblízka, a tak se rozhodnou vydat na nedaleký most, ze kterého je lépe vidět. V *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti* je tato část podobná, jen ji vypravěč sleduje z balkónu svého panelového domu. „Dodnes mám před očima světle rudou záři, reaktor se nějak zevnitř rozsvítil. Neuvěřitelnou barvou. Nebyl to obyčejný požár, ale jakési osvětlení. Bylo to nádherné.“⁷⁹

Další shoda, která se objevila, je hašení požáru nad reaktorem. Ve 2. epizodě vidíme, jak se Legasov a Ščerbina snaží přijít na to, jak uhasit vzniklý oheň. Po chvíli přijdou na to, že by mohl pomoci písek s borem. Neví ale, jakou cestou ho tam dopraví. Napadne je, že mohou využít vrtulníky, které tam tento náklad shodí. Tím se nakonec požár uhasí. V knize běloruský poslanec Gennadij Gruševoj vydává do pásma, chodí na návštěvy k obětem, ze slušnosti s nimi obědvá, i když je jídlo radioaktivní. Při jedné z návštěv se setká s vdovou po pilotovi vrtulníku. Ta se snaží pochopit smrt svého muže. Vypráví, jak pomáhal s ohněm. „Teprve pak se začaly shazovat pytle s pískem a dolomitem. Nad reaktorem byla trvalá noc, způsobená stoupajícím dýmem a prachem. Aby „bombardování“ bylo přesné, piloti otevírali okénka, aby cíl lépe viděli a přesněji zaměřili. Dávky samozřejmě dostávali šílené.“⁸⁰

V 2. díle seriálu také vidíme detaily evakuace lidí ze zasažených vesnic a měst. Do těchto oblastí přijíždí autobusy, které mají za úkol odvézt obyvatele. Státní příslušníci obcházejí jeden panelový dům za druhým, odvádějí rodiny z jejich domovů, děti ze škol a školek, nemocné z nemocnic. Lidé mají u sebe jen to nejdůležitější. Domácí mazlíčky jim berou z rukou, ti tu musí zůstat. V jedné scéně běží pes za autobusem, ve kterém jede jeho páníček. V knize tuto událost popisuje hned několik svědků. Lidé si mysleli, že evakuace bude trvat 3-5 dní, sbalili si jen to nejdůležitější. Například Ljudmila Ignatěnko tuto situace popisuje: „Rádio hlásilo, že město možná bude evakuováno na tři až pět dní, vezměte si s sebou teplé věci a sportovní oblečení, budete žít v lesích. Ve stanech.“⁸¹ Naděžda Petrovna Vygovská vypráví, jak probíhal celý její den, kdy vybuchl reaktor.

---

⁷⁹ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 195.

⁸⁰ Tamtéž, s. 153-154.

⁸¹ Tamtéž, s. 16.

Nikdo neměl tušení, že jim hrozí velké nebezpečí. Naopak se uklidnili, když viděli chodit po městě vojáky.

„Po obědě v rádiu hlásili, abychom se připravili k evakuaci, odvezou nás na tři dny, umyjí to tu a všechno prověří. Slyším toho hlasatele, jako by to bylo dnes: evakuace v nejbližších obcích, domácí zvířata nebrat, shromažďovat se u vchodů do domu. Dětem vzkázali, aby si s sebou určitě vzaly učebnice.“⁸²

Jak je uvedeno výše, Uljana Chomiuk je fiktivní postava, která se v knize neobjevuje. Není sice součástí žádného příběhu, ale její postava byla inspirována osudem bývalého vedoucího laboratoře Ústavu jaderné energetiky běloruské Akademie věd. Tato vědkyně se poprvé objevuje v seriálu v 2. epizodě. Probouzí se ve své laboratoři, kde později díky dozimetrickým přístrojům zjistí, že venku není něco v pořádku. Obvolává jaderné elektrárny v okolí. Vše se zdá v pořádku, až na Černobyl, který telefon nezvedá. Podobná situace se odehrává v příběhu Valentina Alexejeviče Boriseviče. Tento vědec také zjistil ve svém ústavu, že nad městem se drží radioaktivní oblak. Obvolává jednu elektrárnu za druhou. Když zjistí, že na některém reaktoru unikly nebezpečné látky, volá své manželce, aby zavřela okna, rozpustila jód ve sklenici vody a umyla si s tím hlavu, otřela všechno mokrým hadrem a tak dále. Podobná situace nastala i v seriálu, kdy se Uljana hned po zjištění vydala za náměstkem na centrálu komunistické strany Běloruska v Minsku, kde se ho snaží varovat, aby evakuoval město a všem dal jód. Ten jí neuposlechne, a tak Uljana upozorní alespoň jeho sekretářku a daruje jí tabletky jódu.

„Tiše. Zavři ventilačky, všechny potraviny dej do polyetylenových sáčků. Navlékni si gumové rukavice a přetři mokrým hadrem všechno, co je možné. Hadr dej taky do balíčku a ulož ho co nejdál. Prádlo, co uschne na balkóně, znovu vyper. A nekupuj chleba. A v žádném případě pečivo na ulici...“⁸³

Ve 3. epizodě nalezneme další podobnost. Michail Ščadov, tehdejší ministr uhelného průmyslu jede za horníky do uhelného dolu s prosbou o pomoc. Potřebuje sto mužů na podkopání reaktoru, aby nedošlo k zamoření vody. Ti nakonec souhlasí. Po nějaké době kopání zjistí, že je pod reaktorem větší horko než normálně, a tak požadují větráky. Ty samozřejmě nedostanou, protože by to bylo nebezpečné. Horníci se tedy rozhodnou svléknout do naha. Rozdíl je ten, že horníci nebyli z jednoho dolu, ale

---

⁸² ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 196.

⁸³ Tamtéž, s. 220.

pocházeli z Moskvy, Kyjeva či Dněpropetrovska a dalších měst. V díle jich také bylo zapotřebí o něco víc – přesněji 400 horníků. „A oni nazí za teploty padesát stupňů tlačili před sebou po kolenou vagónky. Tam... Při těch samých stovkách rentgenů...“⁸⁴

Dalšími hrdiny, kteří jsou v příběhu, ale také v celé události podstatní, jsou tři dobrovolní potápěči. Ti se objevují v obou případech. Na konci 2. epizody se přihlásí tři dobrovolníci, kteří mají za úkol vypustit spodní vody pod reaktorem. Těm je přislíbena renta 400 rublů ročně a povýšení na úkor jejich zdraví. Na konci dílu se tam vydají. V knize je tato situace také popsána, avšak s několika odchylkami. Například místo slíbených 400 rublů ročně se v díle objevuje částka 7000 rublů na skupinu, dále jim je přislíbena auto, byt, chata a zabezpečení rodiny do smrti. V díle Světlany Alexijevičové se píše: „Tito lidé už nejsou naživu... Jsou jenom dokumenty v našem muzeu... Jména...“⁸⁵ Na samém konci minisérie byly uvedeny reálné informace o všech důležitých osobách příběhu včetně potápěčů. Zde je vysvětleno, že potápěči po svém hrdinském činu přežili, ale všeobecně se věřilo, že zemřeli.⁸⁶ „Všichni tři i po svém slavném činu pracovali v energetickém průmyslu. Ananěnko a Bespalov jsou stále naživu, Baranov zemřel v roce 2005 na infarkt.“⁸⁷

Detail, kterého si dále můžeme všimnout v obou verzích, je uklízení střechy reaktoru. Ve 4. dílu seriálu Černobyl zjistí, že musí odklidit kusy grafitu ze střechy, jinak nad ní nemůžou postavit kryt. V říjnu 1986 přijedou vojáci, kteří tento úkol dostanou. Mají 90 sekund na odklizení grafitu lopatou a následné shození z budovy. Po časovém limitu zazvoní a vojáci se musí vrátit ze střechy. Následuje je další skupina vojáků. Naopak v knize je autorka více přesnější. Pro tento úkol bylo uvolněno kolem 340 000 vojáků, kteří byli nedostatečně chráněni. Podle rozhovoru se Sergejem Vasiljevičem Sobolevem na budově uklízeli grafit devadesát až sto dvacet sekund, poté se vyměnili. Zároveň se zde nepíše o lopatách, nýbrž o nosítkách, které zaplňovali a na kterých grafit někdy vážil i 16 kilogramů. „Na střeše shrabovali topivo a reaktorový grafit, úlomky betonu a armatury... Dvacet až třicet vteřin, aby zaplnili nosítka, a stejně tolik času měli

---

⁸⁴ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 180.

⁸⁵ Tamtéž, s. 178.

⁸⁶ Černobyl. 5.díl, *Vichnaya Pamyat* [epizoda televizního seriálu]. Režie J. Renck. USA, Velká Británie, 2019. HBO, 6. května 2019.

⁸⁷ *SERIÁL VS. REALITA: Trojice potápěčů, likvidátoři, bioroboti. Kdo byli hrdinové černobylské tragédie?* iROZHLAS. [online]. 30.5. 2019 [cit. 27.2. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/televize/serial-vs-realita-cernobyl-hbo-miniserie-realita-hrdinove_1905301017_kro.

na to, aby shodili *smetí* ze střechy. Jedna tahle speciální nosítka vážila čtyřicet kilogramů.“⁸⁸

V posledním pátém díle je hlavním tématem soud v čele s Legasovem. Ten má prokazatelné argumenty proti obžalovaným. Mimo jiné mluví o součástkách, které byly použity ke stavbě elektrárny a na kterých se šetřilo. To je také důvodem, proč se stalo to, co se ve skutečnosti stalo. Vasilij Borisovič Něstěrenko v rozhovoru s autorkou vypráví o tom, co všechno bylo v elektrárně špatně. Zmiňuje zde, že se Černobylská jaderná elektrárna stavěla pouze 2-3 roky, kvalitně by se stavba dala přirovnat k velkokravínu.

„Když se při stavbě něčeho nedostávalo, kašlali na požadavky a sáhli po tom, co bylo zrovna po ruce. Proto byla kupříkladu střecha strojovny politá dehtem. A jeho požár museli hasiči likvidovat taky. A kdo tuhle jadernou elektrárnu řídil? Ve vedení nebyl ani jeden jaderný fyzik – ani jeden!“⁸⁹

---

⁸⁸ ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*, s. 177.

⁸⁹ Tamtéž, s. 261.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zanalyzovat dílo autorky Světlany Alexijevičové – Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti. Dílo jsem rozebrala v jednotlivých kapitolách. Aby interpretace byla kompletní, zaměřila jsem se i na autorku a držitelku Nobelovy ceny za literaturu, jejíž život je sám o sobě velmi zajímavý. Poté už jsem se věnovala samotnému dílu, jeho titulu, kompozici, časoprostoru, postavám, jazyku a ději. Dále jsem se věnovala seriálu Černobyl, který obsahoval kapitoly o tvůrcích, vydání, epizodách, postavách a hodnocení. Nakonec jsem se zabývala porovnáním těchto dvou adaptací.

Knižní zpracování tématu bylo velmi zajímavé, netypické a hlavně emotivní. Autorka místo faktů používá ve své knize reálné rozhovory s lidmi, jejichž osud je spojen s černobylskou katastrofou. V tom je dílo výjimečné od ostatních knih, které se věnují tomuto tématu a zaměřují se především na událost než na obyčejné lidi, kteří byli touto situací ovlivněni.

Seriálová adaptace se těší velké popularitě. Po třech letech se stále drží v žebříčku nejlepších seriálů. Je to především tím, že je srozumitelná pro všechny. I pro lidi, kterým tato situace není moc známá. Dalším důvodem popularity této verze je četnost žánrů, které se zde objevují. Tím si minisérie získala velký počet diváků.

Co se týče komparace seriálu a knihy, dalo by se říci, že tyto dvě verze si nejsou velmi podobné, avšak nalezneme zde jisté shody. V minisérii Černobyl je stěžejní děj. Ten se věnoval především historické události jako takové a jeho hlavními postavami byli známé historické osobnosti jako je například Michail Sergejevič Gorbačov, Boris Jevdokimovič Ščerbina, ale také Valerij Alexejevič Legasov. Kdežto kniha obsahovala osudy obyčejných lidí, kteří byli spjati s černobylskou havárií. Jsou zde popisovány jejich osudy, vzpomínky, ale také jejich názor na celkovou událost a tehdejší režim. I přes tyto rozdíly však najdeme podobnosti. Ty se týkají především detailů, které jsou zakomponovány do příběhu. Je to například osud Ljudmily a Vasilije Ignatěnko, osud zvířat, která přežívala v evakuovaném okolí Černobylu, rozkazy, které dostávali vojáci a další.

Má práce by se v budoucnu dala dále rozšířit o seriál z ruské produkce. Ta se rozhodla na popud minisérie HBO Černobyl natočit vlastní verzi, která by měla být

zveřejněna v blízké době. Bylo by velmi zajímavé porovnat tyto dvě verze z různých proveniencí spolu s dílem Světlany Alexijevičové a dalším knižní adaptací tohoto tématu.

Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

Publikované

ALEXIJEVIČOVÁ, Světlana. *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti*. 1. vyd. Příbram: Pistorius & Olšanská s.r.o., 2017. ISBN 978-80-87855-76-8.

BACHTIN, Michail. *Román jako dialog*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1980. ISBN 01-098-80.

ELIADE, Mircea. *Mýtu o věčném opakování: archetypy a opakování*. 1.vyd. Praha: OIKOYMENH, 1993. ISBN 80-85241-51-X.

KILEV, Michail. *Chruščov a rozpad SSSR*. Říčany u Prahy: Orego, 1999. ISBN 80-86117-21-9.

KLECZEK, Josip. *Velká encyklopedie vesmíru*. 1. vyd. Praha: Akademie věd České republiky, 2002. ISBN 80-200-0906-X.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Fraus slovník literárních pojmů, aneb, Co se skrývá za slovy*. 1.vyd. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-620-4.

LITSCHAUEROVÁ, Nina. *Republiky SSSR*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1989, s. 11. ISBN 13-870-89.

PETRŮ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 80-85839-44-X.

POSPÍŠIL, Ivo a kol. *Slovník ruských, ukrajinských a běloruských spisovatelů*. 1.vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-068-3.

ŠTOCHL, Miroslav. *Teorie literární komunikace*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2005. ISBN 80-86903-09-2.

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. 1.vyd. Praha: Československá spisovatel, 1977. ISBN 22-062-77.

VŠETIČKA, František. *Stavba prózy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1992. ISBN 80-7067-7067-203-X.

Elektronické

About Chernobyl. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/about>.

BLÁHOVÁ, Jindřiška. *JE ČERNOBYL OPRAVDU NEJLEPŠÍM SERIÁLEM VŠECH DOB?* Respekt. [online]. 12.6. 2019 [cit. 27.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/kultura/je-chernobyl-opravdu-nejlepsim-serialem-vsech-dob>.

Boris Shcherbina. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/cast-and-crew/boris-shcherbina>.

Černobyl. [televizní seriál]. Režie J. Renck. USA, Velká Británie, 2019. HBO, 6. května 2019.

GETTA, Elizaveta. *Alexijevič, Světlana Modlitba za Černobyl.* iLiteratura.cz. [online]. 18.7. 2020 [cit. 13.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/43215/alexijevic-svetlana-modlitba-za-chernobyl>.

KITTLOVÁ, Markéta. *Alexijevičová, Světlana (Nobelova cena za literaturu 2015).* iLiteratura.cz. [online]. 8.10. 2015 [cit. 2.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/35395/alexijevicova-svetlana-nobelova-cena-za-literaturu-2015>.

SERIÁL VS. REALITA: Trojice potápěčů, likvidátoři, bioroboti. Kdo byli hrdinové černobylské tragédie? iROZHLAS. [online]. 30.5. 2019 [cit. 27.2. 2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/televize/serial-vs-realita-chernobyl-hbo-miniserie-realita-hrdinove_1905301017_kro.

Svetlana Alexievich – Facts. The Nobel Prize. [online]. [cit. 2.4. 2022]. Dostupné z: <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2015/alexievich/facts/>.

Ulana Khomyuk. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/cast-and-crew/ulana-khomyuk>.

Valery Legasov. HBO. [online]. [cit. 26.2. 2022]. Dostupné z: <https://www.hbo.com/chernobyl/cast-and-crew/valery-legasov>.

Resumé

Tato bakalářská práce se věnuje interpretaci knihy *Modlitba za Černobyl: kronika budoucnosti* běloruské autorky Světlany Alexijevičové. Práce je rozdělena do tří hlavních částí. Cílem prvního úseku je analýza knihy, která se skládá z informací o autorce a rozboru díla v několika směrech – titul, kompozice, časoprostor, děj, postavy a jazyk. Další část se věnuje minisérii *Černobyl*. Ta se zaměřuje na tvůrce a vydání, jednotlivé epizody, herce a hodnocení. Závěrečná část se zabývá komparací knihy a seriálu. Zde jsou popsány dílčí rozdíly a shody v obou adaptacích. I když se jedná o předlohu a její zfilmovanou verzi, tyto dvě zpracování si nejsou velmi podobné. Liší se především v ději a postavách, které v knize a seriálu vystupují. I přes to se v obou dílech vyskytují jisté shody.

Resume

Bachelor's thesis deals with the interpretation of the book *The Chernobyl Prayer: A Chronicle of the Future* by the Belarusian author Svetlana Alexievich. The work is divided into three main parts. The aim of the first part is to analyse the book, which consists of the information about the author and analysis of the work in several ways – title, composition, space-time, plot, characters and language. The next part deals with miniseries called *Chernobyl*. It focuses on creators, release date, episodes, actors and evaluation of the series. The final part deals with the comparison of the book and the series. Partial differences are described here. Although the series is based on the book, these versions are not very similar. They differ mainly in the plot and characters that appear in the book and series. Despite this, there are some similarities in both versions.